ARREST VAN HET HOF (Derde kamer)
30 april 2002 *

In zaak C-400/00,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 234 EG van het Tribunal Judicial da Comarca do Porto (Portugal), in het aldaar aanhangig geding tussen

Club-Tour, Viagens e Turismo SA

en

Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido,

in tegenwoordigheid van:

Club Med Viagens L^{da},

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van artikel 2, punt 1, van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten (PB L 158, blz. 59),

* Procestaal: Portugees.

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

samengesteld als volgt: F. Macken, kamerpresident, C. Gulmann (rapporteur) en J. N. Cunha Rodrigues, rechters,

advocaat-generaal: A. Tizzano,
griffier: R. Grass,

gelet op de schriftelijke opmerkingen ingediend door:

— de Portugese regering, vertegenwoordigd door L. Fernandes en M. Telles Romão als gemachtigden,

— de Belgische regering, vertegenwoordigd door A. Snoecx als gemachtigde,

— de Spaanse regering, vertegenwoordigd door R. Silva de Lapuerta als gemachtigde,

— de Franse regering, vertegenwoordigd door G. de Bergues en R. Loosli-Surrans als gemachtigden,

— de Oostenrijkse regering, vertegenwoordigd door H. Dossi als gemachtigde,

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door M. França als gemachtigde,

gezien het rapport van de rechter-rapporteur,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 17 januari 2002,

het navolgende

Arrest

1 Bij beschikking van 31 oktober 2000, binnengekomen bij het Hof op 3 november daaraanvolgend, heeft het Tribunal Judicial da Comarca do Porto krachtens artikel 234 EG twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 2, punt 1, van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten (PB L 158, blz. 59; hierna: „richtlijn").

2 Deze vragen zijn gerezen in een geding tussen het reisbureau Club-Tour, Viagens e Turismo SA (hierna: „Club-Tour") en A. C. Lobo Gonçalves Garrido ter zake van de betaling van de prijs van een vakantiereis.

Rechtskader

3 De richtlijn heeft tot doel, de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten inzake op het grondgebied van de Gemeenschap verkochte of ten verkoop aangeboden pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten.

4 Artikel 2, punt 1, van de richtlijn luidt:

„In deze richtlijn wordt verstaan onder:

1) ‚pakket': de van tevoren georganiseerde combinatie van niet minder dan twee van de volgende diensten, welke voor een gezamenlijke prijs wordt verkocht of ten verkoop aangeboden en een periode van meer dan 24 uur beslaat of een overnachting behelst:

   a) vervoer,

   b) logies,

   c) andere, niet met vervoer of logies verband houdende toeristische diensten die een significant deel van het pakket uitmaken.

Afzonderlijke facturering van diverse onderdelen van eenzelfde pakket ontslaat de organisator of de doorverkoper niet van de verplichtingen van deze richtlijn."

5 In de bijlage, sub j, bij de richtlijn wordt gepreciseerd:

„Gegevens die in de overeenkomst moeten worden vermeld indien zij relevant zijn voor het pakket:

[...]

j) de bijzondere wensen die de consument bij het boeken van de reis aan de organisator of de doorverkoper kenbaar heeft gemaakt en waarop door beiden is ingegaan."

Hoofdgeding en prejudiciële vragen

6 Lobo Gonçalves Garrido heeft bij Club-Tour voor de prijs van 1 692 928 PTE een reis gekocht, bestaande uit vliegbiljetten en twee weken logies, op basis van volpension, in het vakantiedorp Gregolimano (Griekenland).

7 Voor die reis heeft Club-Tour een verblijf gekocht bij het reisbureau Club Med Viagens L^{da} (hierna: „Club Med"). Het is dus Club Med die bij het vakantiedorp

Gregolimano het logies, de maaltijden en het vervoer heeft geboekt, het programma tijdens het logies heeft opgesteld en bekendgemaakt en de totale prijs daarvan heeft vastgesteld.

8 Bij aankomst in dit vakantiedorp hebben Lobo Gonçalves Garrido en zijn gezin kunnen vaststellen, dat het dorp werd geplaagd door duizenden wespen. Hierdoor hebben zij gedurende hun gehele verblijf niet ten volle van hun vakantie kunnen genieten. Aan het onmiddellijke verzoek van Lobo Gonçalves Garrido om hem en zijn gezin naar een ander dorp over te brengen heeft Club-Tour overigens niet kunnen voldoen, omdat Club Med, waarmee zij zich in verbinding had gesteld, verklaarde niet zo snel over een aanvaardbaar alternatief te kunnen beschikken.

9 Om die reden heeft Lobo Gonçalves Garrido bij zijn terugkomst geweigerd de met Club-Tour overeengekomen prijs van de reis te betalen. Laatstgenoemde heeft daarop voor het Tribunal Judical da Comarca do Porto gevorderd, dat Lobo Gonçalves Garrido wordt veroordeeld tot betaling van die prijs. Voor die rechterlijke instantie heeft Club-Tour onder meer de toepasselijkheid van de richtlijn op de onderhavige zaak betwist, op grond dat de verkochte reis niet binnen de werkingssfeer van die richtlijn valt.

10 Van oordeel, dat de richtlijn de afnemer van toeristische diensten wil beschermen door de exploitanten en de reisbureaus aansprakelijk te stellen voor schade die hij door de onjuiste uitvoering van een overeenkomst ondervindt, en dat de nationale wetgeving in overeenstemming met de bepalingen van de richtlijn moet worden uitgelegd en toegepast, heeft het Tribunal Judicial da Comarca do Porto het Hof de volgende prejudiciële vragen voorgelegd:

„1) Moet ervan worden uitgegaan dat reizen die door een bureau op verzoek en initiatief van een consument of een beperkte groep consumenten en overeenkomstig hun specificaties worden georganiseerd, binnen de werkings-

sfeer van het begrip bedoeld in artikel 2, punt 1, van de communautaire richtlijn betreffende ‚pakketreizen' vallen, wanneer deze reizen vervoer en logies in een toeristisch bedrijf omvatten, tegen een all-inprijs en voor een periode die meer dan 24 uur beslaat of een nacht omvat?

2) Kan het in die bepaling gebezigde begrip ‚van tevoren georganiseerde combinatie' aldus worden uitgelegd, dat het verwijst naar het moment waarop het contract tussen het bureau en de klant wordt gesloten?"

De eerste vraag

11 Met de eerste prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechterlijke instantie in wezen te vernemen, of het begrip „pakket" in artikel 2, punt 1, van de richtlijn aldus moet worden uitgelegd, dat het ook betrekking heeft op reizen die een reisbureau op verzoek en overeenkomstig de specificaties van een consument of een beperkte groep consumenten organiseert.

12 In navolging van de regeringen die opmerkingen bij het Hof hebben ingediend en de Commissie, moet deze vraag bevestigend worden beantwoord.

13 De richtlijn, die met name consumenten wil beschermen die „pakket"-reizen kopen, geeft in artikel 2, punt 1, immers een definitie van dit begrip, volgens welke een prestatie als „pakket" kan worden aangemerkt, indien, in de eerste plaats, de combinatie van toeristische diensten die een reisbureau tegen een vaste prijs verkoopt twee van de drie in die bepaling genoemde diensten omvat (namelijk vervoer, logies en niet met vervoer of logies verband houdende toeristische diensten die een significant deel van het pakket uitmaken) en, in de tweede plaats, deze prestatie een periode van meer dan 24 uur beslaat of een overnachting omvat.

14 Deze definitie bevat geen elementen op grond waarvan reizen die op verzoek en overeenkomstig de specificaties van een consument of een beperkte groep consumenten worden georganiseerd, niet als „pakket"-reizen in de zin van de richtlijn kunnen worden aangemerkt.

15 Deze uitlegging wordt bevestigd door de passage sub j van de bijlage bij de richtlijn, bepalende dat gegevens die in een door de richtlijn bedoelde overeenkomst moeten worden vermeld, onder meer zijn: „de bijzondere wensen die de consument bij het boeken van de reis aan de organisator of de doorverkoper kenbaar heeft gemaakt en waarop door beiden is ingegaan".

16 In deze omstandigheden moet op de eerste vraag worden geantwoord, dat het begrip „pakket" bedoeld in artikel 2, punt 1, van de richtlijn, aldus moet worden uitgelegd dat het ook betrekking heeft op reizen die een reisbureau op verzoek en overeenkomstig de specificaties van een consument of een beperkte groep consumenten organiseert.

Tweede vraag

17 Met de tweede vraag wenst de verwijzende rechterlijke instantie in wezen te vernemen, of het in artikel 2, punt 1, van de richtlijn gebezigde begrip „van tevoren georganiseerde combinatie" aldus moet worden uitgelegd, dat het combinaties van toeristische diensten omvat die worden vastgelegd op het moment waarop de overeenkomst tussen het reisbureau en de consument wordt gesloten.

18 Gelet op het antwoord dat zij op de eerste vraag in overweging geven, stellen de regeringen die opmerkingen bij het Hof hebben ingediend en de Commissie voor, de tweede vraag bevestigend te beantwoorden.

19 Overwegende dat in punt 16 van dit arrest is geoordeeld, dat het begrip „pakket" in artikel 2, punt 1, van de richtlijn aldus moet worden uitgelegd, dat het ook betrekking heeft op reizen die overeenkomstig de specificaties van de consument worden georganiseerd, omvat het begrip „van tevoren georganiseerde combinatie", dat een van de elementen van de definitie van dit „pakket" is, noodzakelijkerwijs de gevallen waarin de combinatie van toeristische diensten het resultaat is van de wensen die door deze consument kenbaar worden gemaakt tot het moment waarop de partijen overeenstemming bereiken en de overeenkomst sluiten.

20 Mitsdien moet op de tweede vraag worden geantwoord, dat het in artikel 2, punt 1, van de richtlijn gebezigde begrip „van tevoren georganiseerde combinatie" aldus moet worden uitgelegd, dat het combinaties van toeristische diensten omvat die worden vastgelegd op het moment waarop de overeenkomst tussen het reisbureau en de consument wordt gesloten.

Kosten

21 De kosten door de Portugese, de Belgische, de Spaanse, de Franse en de Oostenrijkse regering alsmede door de Commissie wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

uitspraak doende op de door het Tribunal Judicial da Comarca do Porto bij beschikking van 31 oktober 2000 gestelde vraag, verklaart voor recht:

1) **Het begrip „pakket" in artikel 2, punt 1, van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, moet aldus worden uitgelegd, dat het ook betrekking heeft op reizen die een reisbureau op verzoek en overeenkomstig de specificaties van een consument of een beperkte groep consumenten organiseert.**

2) **Het in artikel 2, punt 1, van richtlijn 90/314 gebezigde begrip „van tevoren georganiseerde combinatie" moet aldus worden uitgelegd, dat het combinaties van toeristische diensten omvat die worden vastgelegd op het moment waarop de overeenkomst tussen het reisbureau en de consument wordt gesloten.**

Macken Gulmann Cunha Rodrigues

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 30 april 2002.

De griffier

R. Grass

De president van de Derde kamer

F. Macken